

întorcem deci la bucuria estetică oferită de Lola Bobescu. Arta sa, dotată cu atributele vibrante ale talentului românesc, cu acel patos curat și acea mobilitate de spirit cu trăsături delicate în sensul unui frumos, simplu, neîncărcat, s-a cizelat și organizat în marea școală franco-belgiană. Rigoarea stilistică a acestei școli i-a imprimat în același timp și aspectele spiritualității franceze de echilibru, grație și eleganță. Rezultatul acestor subtile dar evidente întrepătrunderi între forța temperamentală și gândirea estetică conferă interpretului cea mai sigură stăpânire stilistică. Nici un stil nu poate fi exprimat convingător în afara acestui echilibru. Multe confuzii de idei au dus în ultima vreme la o interpretare lipsită de forța comunicării, invocându-se mereu sobrietatea stilistică. Dar sobrietatea stilistică nu înseamnă doar decît evitarea dulcегăriei și a sentimentalismului și nu excluderea trăirii emoționale. Se confundă platitudinile romantizării cu vibrația romantică fără de care discursul muzical nu poate stabili fluența unei comunicări artistice. S-a ajuns astfel, la uscarea sunetului pe care netaledenții o numesc „rigoare academică“. Un exemplu la cel mai înalt nivel îl poate oferi comparația între cel mai desăvârșit violonist al generației tinere, Itzhak Perlmann, și profesorul său Isaac Stern, care nu i-a putut transmite, dincolo de extraordinara perfecție tehnică, și flacără care modelează și luminează comunicarea artistică. Nimic nu poate suplini trăirea muzicii care de fapt înseamnă identificarea artistului cu vibrația creației muzicale. Sunetul Lolei Bobescu concentrează cea mai pură frumusețe, asociată cu o puternică elocvență, explicînd totul. Frazarea rămîne la acea rigoare agogică și la expresia curată care pot servi oricărui stil, de la Vivaldi la Enescu.

Prima seară a fost rezervată lui Bach și lui Mozart, evidențiind strălucita stăpînire stilistică și noblețea interpretativă a solistei. În *Concertul în la minor* de Bach, carura majestuoasă a primului Allegro a stabilit forța construcției la o mare tensiune a discursului. Partea lentă, pagină nemuritoare în muzica pentru vioară, a fost pătrunsă de un sentiment de reculegere de mare puritate. În Giga finală, elan și vervă. În Mozart, violonista, care a studiat în copilărie maniera miniaturizantă și edulcorată în redarea acestei muzici, ne apare în cea mai modernă concepție interpretativă, cu o virtuozitate puternic articulată, scînteietoare, împletind exuberanța cu rigoarea ritmică. În pagina lentă, Lola Bobescu adoptă o expresie amară, ușor obținută prin marea suplețe a vibrato-ului său. În Menuetul final, violonista aduce o grație inefabilă și o agogică de rară finețe.

A doua seară am asistat la acea colaborare fericită între doi artiști de mare clasă: Lola Bobescu și Valentin Gheorghiu. *Sonata „Kreutzer“* intră în forțele geroase ale acestor doi interpreți, care au cîntat cu vădiă plăcere nemuritoarea capodoperă. Atmosferă pasionată, involburată, în prima mișcare, seninătate și contemplație în tema cu variații, rigoare ritmică și inepuizabilă vervă în final. *Sonata în fa minor op. 6* de George Enescu este una dintre marile lucrări de valoare universală, putînd sta alături de *Sonata* de Franck, de *Sonatele* lui Brahms,

ca și de cele ale lui Fauré. Din nefericire, această sonată este rar abordată în repertoriile marilor artiști. De altfel, mulți dintre ei nici nu o cunosc. În timpul cînd, alături de Festival, se organiza și marele Concurs internațional „George Enescu“, obligativitatea interpretării acestei lucrări determina o deschidere de perspectivă, o intrare în repertoriile tinerilor candidați, viitori concertişti. Valentin Gheorghiu (care are și o admirabilă înregistrare a sonatei, împreună cu Varujan Cozighian) a fost un extraordinar partener pentru Lola Bobescu. O evidentă pătrundere în esența emoțională a lucrării a determinat o interpretare fluentă și plină de poezie. Acel „a fost odată“, depănat de firul primei teme, a străbătut în travaliul ciclic al întregii sonate, cu un aer nostalgic de mare putere de sugestie. Partea a doua a deschis o cale meditativă, ușor oboșită, de o rară frumusețe. Final energic, plin de elan, cu replici tăioase și încordate. Tema întia, revenită într-o declamație sonoră debordantă, apoi mărunțită lăutărește pe fondul de țambal, a fost redată inteligent și suplu.

După această densă lucrare atît de mult străbătută de elanuri și culminații sonore, de permanentă solicitare psihologică a ascultătorului, *Sonata* de Debussy — cu realele ei frumuseți proprii gândirii impresioniste — a apărut nepotrivit plasată în program. Bineînțeles că și în această reprezentativă creație au fost redată toate subtilitățile și meandrele spirituale adecvate. Primul supliment cerut de public și oferit de artiști a corectat întrucîtva această ușoară neprevădere, prin extraordinarul și profundul Adagio de Brahms din *Sonata a treia în re minor*. La al doilea bis, interpreții au prezentat din memorie Scherzo-ul din *Sonata în fa major*, „a primăverii“, de Beethoven. Joc scînteietor și plin de umor, demonstrînd calitatea excepțională a duo-ului. Se impune gravarea imediată a acestor lucrări și a *Sonatei* de Franck prezentată de aceiași artiști anul trecut. Iată astfel, cu sprijinul orchestrei de cameră „Dinu Lippatti“, alcătuită din străluciți instrumentişti și cu colaborarea excelentului interpret Valentin Gheorghiu, Lola Bobescu a izbutit să ne ofere în două seri sărbătorești lucrări reprezentative ale repertoriului de vioară și de cameră, iluminate de marele său talent. Îi mulțumim și-i așteptăm revenirea în mijlocul nostru. Prestigiul vieții noastre muzicale are nevoie de această prezență care stimulează și entuziasmează publicul și educă elevii și studenții școlii noastre muzicale.

George MANOLIU

Recital de violă Ștefan Gheorghiu

Laureat al concursurilor internaționale de la Markneukirchen și Evian, violistul Ștefan Gheorghiu se prezintă în fața publicului bucureștean cu un program interpretat cu o ținută artistică ce îi justifică titlurile internaționale.

În recitalul susținut de violist la Sala Studio a Ateneului român au putut fi audiate lucrări de maximă expresivitate dedicate instrumentului respectiv, compuse în acest secol 20. Angajându-se într-un maraton interpretativ, Ștefan Gheorghiu a prezentat publicului aproape un dublu recital, prima parte incluzând piese de Enescu, Hindemith, Britten și Șostakovici, iar a doua parte lucrări în exclusivitate ale compozitorilor români contemporani: Myriam Marbe, Radu Negreanu, Violeta Dinescu și Horia Șurianu.

Dificilele partituri din prima parte a recitalului au fost aprofundate și puse în lumină cu dezinvoltură și ușurință de maestru (*Konzertstück pentru violă și pian* de George Enescu, *Sonatele pentru violă și pian op 11 nr. 4* de Paul Hindemith și *op. 147* de Dmitri Șostakovici, *Lachrymae* — reflecții la un cîntec de Dowland, pentru violă și pian *op. 48* de Benjamin Britten).

Timbrul deosebit de cald, siguranța arcușului, a dozării intensităților pe tot parcursul recitalului, o fină surprindere a stilurilor au constituit coordonatele interpretative ale violistului Ștefan Gheorghiu (secondat cu nedesmințită subtilitate și aderență la intențiile solistului de către pianistul Iosif Ion Pruner).

Partea a II-a a completat imaginea primeia, cu un plus de receptivitate și înțelegere a muzicii contemporane românești. Sub semnul dialogului, viola și-a aflat ca partener banda magnetică, cu stranii intervenții în lucrarea *Refractions poesis I* de Horia Șurianu, apoi flautul (Matei Corvin) în împletirea melopeică din *Dialogo* de Violeta Dinescu, apoi ansamblul format din Viorica Ciurilă, Octavian Rădoi, Eugen Gheorghe și George Pane cu ritmicitate și forță în *Poemul concertant* de Radu Negreanu, și chiar „pe sine” în infinite coordonate expresive în *Sonata pentru două viole* de Myriam Marbe (viola a II-a fiind Vasile Grăjdianu).

Sonoritățile noi propuse de aceste lucrări, efortul introspecției și chiar asumarea rolului de dirijor (în lucrarea lui Radu Negreanu) au solicitat solistului calități deosebite, care i-au reliefat o personalitate complexă, o înțelegere profund angajată în fenomenul muzical românesc contemporan.

Întregul recital al violistului Ștefan Gheorghiu a avut darul de a pune în lumină un solist de înalt nivel profesional-artistic, capabil să abordeze stiluri variate, cu seriozitate și precizie, cu sensibilitate și forță expresivă, care face din viola sa un instrument de mare virtuozitate, un solist pe care îl dorim cât mai des pe podiumurile de concert.

Mihaela MARINESCU

Concert la Muzeul de artă

În ultimul timp, serile muzeal-artistice cuprinse în ciclul *Confluente și interferențe între arte*, organizate la Muzeul de artă al R. S. România, au devenit din ce în ce mai atrăgătoare. Ponderea căzînd pe muzică, ele sînt de fapt interesante concerte camerale, unele plasate peste nivelul delectabilului, înscriind manifestări de profunzime artistică. Menționăm în acest sens recitalul Marthei Kessler cu lieduri din creația contemporană românească, sau programul susținut de formația *Consortium violae* asupra căruia ne vom opri în rîndurile următoare. Concertul, pe lîngă muzică veche englezească, a inclus și o primă audiere de muzică românească, cu care dealtfel a și debutat: *Două madrigale*, pe versuri de Marta Popovici, purtînd semnătura compozitorului Doru Popovici. Lucrarea nu a fost întîmplător aleasă alături de muzica veche englezească; ea este concepută tot în spiritul unei muzici vechi purtînd amprenta sonorităților renaștentiste aflate în simbioză cu cîntul bizantin, splendid intonat în concert de către cele două soliste: soprana Emilia Petrescu și mezzo-soprana Steliana Calos. În general, scriitura este simplă, cu rezultat sonor imediat la nivelul primului strat al percepției (omofonia susținută de cele trei viole fiind suport armonic pentru liniile unduitoare ale vocilor). Ea devine mai pretențioasă în momentele de solo vocal, cînd cele două voci dialoghează. Simplitatea sau complexitatea scriiturii constituie de fapt în mare parte teritoriul tehnicii componistice, dar dincolo de acest teritoriu, la nivel estetic, unde expresivitatea joacă rolul primordial, lucrarea se realizează pe deplin. Se pare că toate opusurile compozitorului plasate în sfera de preocupări pentru muzica veche (cu precădere de tip bizantin) stau sub semnul simplității tehnice însă cu rezultate complexe pe plan estetic. Și aici, sensibilele versuri oferite de cele două madrigale, *Omagiu lui Gheorghe Cucu* și *Cîntul vieții*, trimit spre un substrat estetic adînc unde cuvîntul se înfîlțeste cu muzica pentru a fuziona într-un tot. Semnificațiile muzicii lui Doru Popovici sînt detectabile în acest substrat, dezvăluindu-se plenar.

Muzica veche englezească, prezentată în continuarea programului de către formația *Consortium violae*, a constituit unul din puținele prilejuri de a redescoperi o lume artistică trecută, uitată adesea, lume departe de spiritualitatea noastră, dar interesantă și atrăgătoare prin caracterul ei special. În primul rînd nuanța medievală ce o poartă această muzică aduce plusul de farmec. Apoi mișcările contrastante deschid un evantai bogat de stări (de la lirism la vioiciunea dansului) relevante în dansurile elisabetane instrumentale; am admirat precizia în execuție și maniera interpretativă a Sandei Crăciun.